ಆರ್.ವೆಂಕಟೇಶ ಮೂರ್ತಿ

ಕೆಲವು ದೇವಾಲಯ ಸಂಬಂಧೀ ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧನೆಗಳು

ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯಿಂದ ಸುಸ್ಥಿರತೆ ಉಂಟಾದಂತೆ ಜನರು ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅವುಗಳ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ಉತ್ಸವ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವು ಆರಂಭವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.[1]

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಆ ಜನರ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಗಳ ಪ್ರತೀಕಗಳು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ನಿರ್ಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹುರುಪು ಉತ್ಸಾಹಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವುದು ಎಂಟು ಅಥವಾ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಗಳ ಬಳಿಕ. ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಸಾಲದು ಅದು ಸಾರೋದ್ದಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಊರ್ಜಿತವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಭಕ್ತ ಜನರಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಆದಕಾರಣ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನವು ನಿರ್ಮಾಣ ವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಹತ್ತಾರು ಜನರು, ಹತ್ತಾರು ಶ್ರೇಣಿಗಳು, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹತ್ತಾರು ಗ್ರಾಮಗಳು ಸೇರಿ ಅದಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.[2] ಹೀಗೆ ನೀಡಿದ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಶಾಸನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದಾನ ಶಾಸನಗಳದ್ದೇ ಸಿಂಹಪಾಲು. ರಾಜರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಮಹಾಜನರು, ಸಾರ್ವಜನಿಕರು, ಮುಂತಾದವರು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ, ಪೂಜಾರಿಗಳಿಗೆ, ಅರ್ಚಕರಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಕೊಂಡಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಮಠಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳಿಗೆ ಅವರ ಜೀವನೋಪಾ ಯಗಳಿಗಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಹಲವಾರು ರೂಪದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಈ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಬಂದ ದಾನ, ದತ್ತಿಗಳು, ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ವಿಧಾನ, ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು, ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಜನರ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಪೂಜಾ ವಿಧಿಯಲ್ಲೇ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಸಂಗೀತ ಸೇವೆ, ನೃತ್ಯ ಸೇವೆ, ದೇವಾಲಯಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಖಂಡ ಸ್ಫುಟಿತ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ,..... ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ಮುಂತಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವಾಯ್ತು. ಇದರಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನೇ ಸ್ಥಾನಪತಿ' ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಿಕ .

"ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಾನಿಕ' ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಪತಿಯನ್ನು ರಾಜನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಲೀ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಲ್ಲ. ಅದು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಾ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳದ ತಪೋಧನನಾದ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಹಿರಿಯನಾದವನನ್ನು ಭಕ್ತಜನರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು – ಎಂಬುದೊಂದು ಊಹೆ; ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಲು ಯಾವ ಶಾಸನಗಳನೆರವೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ", ಎಂಬುದಾಗಿ ಡಾ॥ ಎಚ್.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧದ ಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ

ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಂದು ಶಾಸನವು[4] ವೀರಬಲ್ಲಾಳದೇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಧಾನಿಯಾದ ಚಂದ್ರಮುಳಿಯಣ್ಣನು ಪಿರಿಯ ವಿಟ್ಟಿದೇವ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಟ್ಟಯಾಂಗ ಎಂಬುವನಿಗೆ ಅಂತರಪಳ್ಳಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೈಲಾಸ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ್ವರ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ದೇವಾಲಯದ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿನ್ನಯಾಣ್ಣಾರ್ ಎಂಬುವನ ಮಗನಾದ ಮಾದೇವ ಎಂಬುವನನ್ನು ಸ್ಥಾನಪತಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸ್ಥಾನಪತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಡಾ॥ ಎನ್.ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದ ಸ್ಥಾನಿಕರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಇಷ್ಟು –"ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು; ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪರವಾಗಿ ಧನ ರೂಪದ, ಭೂಮಿರೂಪದ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು; ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು; ಉತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾದಾಗ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾರುವುದು; ಹೊಲದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ದೇವಸ್ಥಾದನ ಹಣವನ್ನು ಬಡ್ಡಿಗೆ ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು; ಸಾಲ ತೀರಿದಾಗ ಅಡವಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊಲವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ದೇವಾಸ್ಥಾನದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಗೇಣಿಯಾಗಿ ಕೊಡುವುದು; ದೇವಸ್ಥಾನದ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ". ಇದು ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಸೈನಿಕರಿಗೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ.[5]

ಈ ಸ್ಥಾನಿಕರು ಗ್ರಾಮಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಅವರ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಹಳೇ ಆಲೂರಿನ ಶಾಸನವೊಂದು, ವೇಳರು, ಕೋವರು, ಕುಣಿಂದರು ಮತ್ತು ನಲ್ಲೊಡೆಯರು, ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರು ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸಿದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪಾರೀಶ್ವದೇವನ ಮಕ್ಕಳೂ, ಕವಿ ಮತ್ತು ಗಮಕಿ ಎಂದು ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಮಲ್ಲಿಸೇನ ಮಲಧಾರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆದ ಆದಿಯಣ್ಣ ಮತ್ತು ಚಲುವಣ್ಣರಿಗೆ ಭೂಮಿ, ತೋಟ, ಮುಂತಾದುವನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡಿಶಿವ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ಈ ದತ್ತಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಅವರು ಈ ದತ್ತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಹೊಣೆಗಾರರು[6] ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ದಾನಿಗಳು, ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣ ಮತ್ತು ನಡತೆಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ತಲಗಟ್ಟಪುರದ ಒಂದು ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. "ಕಾಮದೇವರ್ ಆದ ನಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುವುದೇನೆಂದರೆ, ಯಾರೇ ಆದರೂ ಶಿವಪುರದ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ದೂರು ನೀಡಿದರೆ, ಅಥವಾ ಅಡವವಿಡುವಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ದಂಡವನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವರನ್ನು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಾಟಿಸಲಾಗುವುದು"[7] ಎಂದು ನಿಂಬಂಧನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ವಿಶಷ್ಟವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂತಹವು ಬಹಳ ವಿರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು, ಮಹಾಜನರು, ದಾನದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತೊಂದರೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಡವುಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದ್ದುದು, ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ವಸೂಲಾತಿಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದಾಗ, ಕೊಂಡವರಿಗೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.ವಿಶೇಷ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ತಮಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪವನ್ನು ಎಸಗುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕಂಬದ ಮೇಲಿರುವ ಒಂದು ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಜೈನ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ತಾಮ್ರಶಾಸನ (ಎರಡೂ ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ) ಇದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಬೆಳುಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ ಅರ್ಚನ ವೃತ್ತಿಯ ಸ್ವಾಸ್ತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಿಕರು

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅನುಪತ್ಯದಿಂದ (ತೊಂದರೆಯಿಂದ) ವರ್ತಕರು ಹಾಗೂ ಗೌಡರುಗಳಾದ ಚೆನ್ನಣ್ಣ, ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಚಿಗಪಾಯಸೆಟ್ಟಿ, ಅಜ್ಜಣ್ಣನ ಪದುಮಪ್ಪನ ಮಗ ಪಂಡಣ್ಣ, ಪದುಮರಸೈಯ್ಯ, ದೊಡ್ಡಣ್ಣ,ಪಂಚಬಾಣ, ಕವಿಗಳ ಮಗ ಬೊಮ್ಮಪ್ಪ, ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿ, ವಿಜೆಯಿಂಣ, ಗುಂಮಂಣ, ಚಾರುಕೀರ್ತಿ, ನಾಗಪ್ಪ, ಬೆಡದೈಯ್ಯ, ಬೊಂಮಿಸೆಟ್ಟಿ, ಹೊಸಹಳ್ಳಿಯ ರಾಯಣ್ಣ, ಪರೆಯಂಣ ಗೌಡ, ಬೈರಸೆಟ್ಟಿ, ಬೈರಂಣ, ವೀರಯ್ಯ, ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಅಡವು ಭೋಗ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಚಾಮರಾಜವೊಡೆರೈಯನವರು, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಅಡವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಸ್ಥಾನದವರಿಗೆ ನೀವು ಕೊಟ್ಟಂಥ ಸಾಲವನ್ನು ನಾವು ತೀರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ, ವರ್ತಕರು ಮತ್ತು ಗೌಡರು, ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಪಡೆದಿರುವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಸ್ಥಾನದವರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಬೆಳುಗುಳದ ಸ್ಥಾನದವರು ಸ್ವಾಸ್ತಿಯನು ಅವನಾನೊಬ್ಬನು ಅಡಹು ಹಿಡಿದಂತವರು, ಅಡವ ಕೊಟಂತವರು ಧರುಶನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊರಗು ಸ್ಥಾನ ಮಾನ್ಯಕೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಮಿರಿ ಅಡವ ಕೊಟಂತವರು, ಅಡವ ಹಿಡಿದಂತವರನು ಯಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದಂಥ ದೊರೆಗಳು ಈ ದೇವರ ಧರ್ಮವನು ನಡೆಸಲುಳ್ಳವರು'' ಎಂದು ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದು ಈ ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[8]

ಒಂದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಗೊರೂರು ಪರವಾಸುದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲುವಾಡದ ಉತ್ತರಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೆರಡು ಶಾಸನಗಳು[9] ಒತ್ತೆಯಿಡಲಾಗಿದ್ದ ದೇವಾಲಯದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಗೊರೂರಿನ ಅನಾದಿ ಅಗ್ರಹಾರದ ಅಕ್ಕಲಯಕ್ಕನಮಗಳು ತಂಗೆ ಪೆಣ್ನಕ್ಕ (ಬಹುಶಃ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು?) ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ನಂಬಿಯರು ಹಿಂದೆ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು ಹೊನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತೀದಿನ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ, ಈ ದಿನದಿಂದ ಆದಿಯಾಗಿ ನಂಬಿಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದಾದರೆ ಅವರು ಹದಿನೆಂಟು ಸಾಮ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊರಗು ಮತ್ತು ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರೂ ಸಹ ಹದಿನೆಂಟು ಸಾಮ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊರಗು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ನಂಬಿಯರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರತೀದಿನ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ದೇವರ ಪ್ರಸಾದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ಎಂಬ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿವರಗಳಿಂದ, ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಡವು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ, ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರು ದೈವ ನಿಧಿಯನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ರೆಂಬುದಂತೂ ಇದರಿಂದ ಖಚಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತಿದ್ದುದು ರಾಜರ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ, ಅಂತಹವರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿಂಧಘಟ್ಟದ ಒಂದು ಶಾಸನವು 'ಕ್ರಯಲಕ್ಷಿತ' ದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ[10]. ಸಿಂಧಘಟ್ಟದ ಅಶೇಷ ಮಹಾಜನಂಗಳು ಗಂಡಸೆಯ ದೇವಣ್ಣನ ಮಕ್ಕಳು ಮಾದಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸೇನ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣನೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶಾಸಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರ, ಮಹಾಜನಗಳು ಸಿಂಧಘಟ್ಟದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಆ ದೇವರ ಅಖಂಡಿತ ಎರಡು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಹಳಿಹಿರಿಯೂರಿನ ಗದ್ದೆ, ಬೆದ್ದಲು, ಮನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಆಗಾಮಿ, ಬಳಿ (ತೆರಿಗೆ) ಸಹಿತ ತತ್ಕಾಲೋಚಿತ ಕ್ರಯದ್ರವ್ಯ 49 ವರಹ ಗದ್ಯಾಣಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ತಾವೇ ಒಪ್ಪಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕ್ರಯಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ವೃತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಊರಿಂದ ಬರುವ ಸಿದ್ಧಾಯವನ್ನು ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ಮಹಾಜನಗಳು ತಾವೇ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸೇಸೆ, ಸಿದ್ದಾಯಗಳು ಯಾವು ದೆಂದರೆ:- ಅಳಿವು, ಅನ್ಯಾಯ, ಅಭ್ಯಾತಿ, ಕಿರುಕುಳ, ಕಟ್ಟುಗೂಳು, ಕಟಕಸೇವೆ, ಆನೆಸೇಸೆ, ಪಟ್ಟಬದ್ಧ, ಪುತ್ರೋತ್ಸವ, ಬಾಸಿಗದೆರೆ, ಹೊದಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ವೃತ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಸೇಸೆ, ಸಿದ್ಧಾಯಗಳನ್ನು ಮಹಾಜನಗಳು ತಾವೇ ತೆತ್ತು ಸರ್ವಬಾಧಾ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಮಾದಣ್ಣ, ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ಅವರುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಎರಡು ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹಳಿಹಿರಿ ಊರಕೊಡಗಿದೆರೆ, ಬನಂಗುದೆರೆ, ಖಾಣ, ಅಭ್ಯಾಗರೆ, ಸೇಸೆ, ಸಿದ್ಧಾಯ, ಅಳಿವು, ಅನ್ಯಾಯ ಏನು ಬಂದರೂ

ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ, ಮಾದಣ್ಣಗಳೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ದೇವರಿಗೆ ಮಾದಣ್ಣ, ಬೊಮ್ಮಣ್ಣಗಳು ಮಾಡುವ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಉಪಹಾರ, ದೀವಿಗೆ, ದವನ, ನೂಲು, ಪಂಚಪರ್ವ – ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯ ಸೋರಿಬಿದ್ದರೆ (ಮೇಲುಗೆಲಸ, ಸುಣ್ಣಹೊಡಿಸುವುದು ಬಿಟ್ಟು) ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಏನು ಬಾಧೆ ಆದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾದಣ್ಣ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣಗಳು ಕಾರಣಕರ್ತರಲ್ಲ. ಆ ದೇವರಸ್ಥಾನ ವೃತ್ತಿಯ ಹಳ್ಳಿ ಹಿರ ಊರ ಗದ್ದೆ ಬೆದ್ದಲ ಮೇರೆ, ಊರು ಸಾಲ, ಪ್ರತ್ಯೇಕಸಾಲ, ಆದಿವ್ಯಾಧಿ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದು ಮುಂದೆ ಅವು ತಿಳಿದರೆ ಮಹಾಜನಗಳೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು – ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿವರಗಳ ನಂತರ ಶಾಸನವು ತನ್ನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನು ದಾಸೋಹಕ್ಕೂ, ಮಾದಣ್ಣನು ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಅರ್ಧವನ್ನು ವಿಷ್ಣುದೇವರಿಗೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.

ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪೂಜೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನೂ ಕೊಂಡವರು ಪಡೆದರು. ಆದರೆ ಆ ಊರಿನಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಬರುವ ಸಿದ್ದಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾಜನಗಳು ತಾವೇ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಹಲವು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಮಹಾಜನರೇ ಹೊರಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ದೇವರ ವೃತ್ತಿಗೆ ತೆರಬೇಕಾದ ಸೇಸೆ... ಮುಂತಾಗಿ ಬಂದ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ....ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಲು ಸಹ ಅವರೇ ಜವಾಬ್ದಾರರು. ದೇವರಿಗೆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹೊಣೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಇಬ್ಬರದು. ಆ ಎರಡು ವೃತ್ತಿಗೆ ಹಳಿಹಿರಿ ಊರೊಳಗಣ ಕೊಡಗಿದೆರೆ...ಮುಂತಾದ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಸಹ ಇವರೇ ಅನುಭವಿಸುವರು. ಇದು ಶಾಸನದ ಸಾರಾಂಸ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಅಂಶ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಜನರು ತೆರಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಅವರಿಗೆ, ಆ ದೇವರಿಗೆ ಊರಿಂದ ಬರುವ ಸಿದ್ಧಾಯದಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಎಂತಲೇ ಇತರ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ತಾವೇ ತೆತ್ತು ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದರು.[11]

ಇದೇ ಸಿಂಧಘಟ್ಟದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನವೂ ಸಹ ಕ್ರಯ ಲಕ್ಷಿತದಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[12] ಸಿಂಧಘಟ್ಟದ ಮಹಾಜನಗಳು ಹಿರಿಯ ಬಂಥಾರದ ಚಿಕ್ಕಮಲೆಯ ನಾಯಕನ ಮಗ ಮತ್ತು ಮಾಚನಕಟ್ಟೆಯ ಸ್ಥಾನಪತಿಯೂ ಆದ ಮಲೆಯ ನಾಯಕನಿಗೆ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜನ್ನೇಶ್ವರ ದೇವರ ಎರಡು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತತ್ಕಾಲೀನ ಕ್ರಯ ದ್ರವ್ಯ ವರಹಗಳಿಗೆ ಮಾರುವುದನ್ನು ಶಾಸನವು ದಾಖಲಿಸಿರುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆಯೇ (ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಪೇಟೆ – 86) ನಿಂಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವುದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೈರಾಪುರದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನವು[13] ಬೈರಾಪುರದ ಮಹಾಜನಗಳು ಸ್ಥಾನಿಕ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಐದು ಖಂಡುಗ ಬೀಜಾವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅನಂತಪ್ಪ ಒಡೆಯನಿಗೆ ವರಹ ಗದ್ಯಾಣಗಳಿಗೆ ಮಾರುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಿಂಧಘಟ್ಟ ಮತ್ತು ಬಾಚಿಹಳ್ಳಿಯ ಮಹಾಜನಗಳು ಮತ್ತು ಇತರರು ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ, ದಾಖಲಿಸಿರುವ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ದೇವರಿಗೆ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಆ ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಂಡವರೇ ನಡೆಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮೂಲಕ ದೇವಾಲಯವನ್ನೇ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒತ್ತೆಯನ್ನು ಇಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಭಾವಿಸ ಬಹುದಾಗಿದೆ.

"ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಮಾರಲು ಅಥವಾ ಒತ್ತೆಯಿಡಲು ದೇವಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದುರಾಡಳಿತ, ದುಂದು ವೆಚ್ಚ, ಅಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಿಂದಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರುವ ಅಥವಾ ಒತ್ತೆಯಿಡುವ ಅಪರೂಪದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತಿದ್ದವು"[14] ಎಂಬ ಡಾ॥ ಎಚ್.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ನಡುವೆ ದೇವಾಲಯದ ಖಜಾನೆಯಿಂದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಖಜಾನೆ ತುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಇದ್ದು, ವಸೂಲಾತಿಗಾಗಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪಾಲಿಸ ಬೇಕಾದ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಎಂದರೆ ಕಟ್ಟು ಪಾಡನ್ನು ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮಳೂರು ಪಟ್ಟಣದ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿ ದೇವಾಲುಯ ದ ಹೊರಗೋಡೆ ಮೇಲಿರುವ ಶಾಸನವು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.[15]

ಗಂಗಪಾಡಿಯ ಕಿಳಲೆನಾಡಿನ ವಣ್ಣೂರ್ ಅಲಿಯಾಸ್ ಚೋಳಮಾದೇವಿ ಚತುರ್ವ್ವೇದಿ ಮಂಗಲಂನ ಗೋಷ್ಠಿಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಕೌಶಿಕ ಗೋತ್ರದ ಸುಬ್ರಮಣಿಕ್ಕಿರಮಾವಿಟಾನ್, ಅತ್ರೇಯ ಗೋತ್ರದ ಜನ್ನಯಕಿರಮಾವಿಟಾನ್, ವಚ್ಚಗೋತ್ರದ ದಿವಾಕರ್‍ಯೆಯನ್ ಮುಂತಾದವರು ಮಣಲೂರಿನ ಜಯಂಗೊಣ್ಡ ಚೋಳವಿಣ್ಣಗರ ದೇವರ ಪೂಜಾರಿಗಳಿಗೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪತ್ರದ ಕ್ರಮವೇನೆಂದರೆ, ನಾವು ಈ ಪೂಜಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ದೇವರ ಖಜಾನೆಯಿಂದ ಮರಕ್ಕಾಲ್ ಎಂಬ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ 320 ಕಲಂ ಭತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ 3 ಕಟುಣೆ ಮತ್ತು 6 ನಾವೆ ದರದಂತೆ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರಿರುವವರೆಗೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ತಂದು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ 'ಮರಕ್ಕಾಲ್'ನಲ್ಲಿ ಅಳತೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಕಲ್ಲು, ಮಣ್ಣಿನ ಹೆಂಟೆ, ಮೊಳಕೆ ಮತ್ತು ಜಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಿದ 100ಕಲಂಶುಚಿಯಾದ ಭತ್ತದ ಕ್ರಮ ಎಂತೆಂದರೆ – 50ಕಲಂ ಬಿಳಿ ಭತ್ತ ವಸಂತ ಋತುವಿನ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು 50 ಕಲಂ ಕಪ್ಪು ಭತ್ತ ಬೇಸಿಗೆ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ– ಇವೆಲ್ಲವೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಾಲಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಬಡ್ಡಿಯ ರೂಪದ ಧಾನ್ಯದ ವಿವರಣೆಯಾದರೆ, ಮುಂದೆ, ನಾವು ಕೊಡುವ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬರುವವರಿಗೆ ಎರಡು ಊಟವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಇದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬರುವವರು ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯೊಳಕ್ಕೆ ತರಕೂಡದು; ಬೇರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಮತ್ತು ವಸೂಲಾತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದನಗಳನ್ನು ತರಬಾರದು. ಯಾರೇ ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಆಘಾತಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿದವರೇ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವು ಈ ಭತ್ತವನ್ನು ತಲು ಪಿಸಲು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿರುವವರು 1000 ಕವಿಂಜುವಿನ ಚಿನ್ನವನ್ನುದಂಡವಾಗಿ ಹಾದುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಭತ್ತವನ್ನು ತಲುಪಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು, ಎಂದು ಶಾಸನವು ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಬೆಂಕಿ ಮತ್ತು ನೀರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯೊಳಕ್ಕೆ ತರಕೂಡದು ಎಂಬ ಕಟ್ಟುಪಾಡನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಹಳ್ಳಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಡಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ, ಬಹುಶಃ ವಸೂಲಾತಿಗಾಗಿ ಬರುವವರು ಚಾಡಿ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ಲಂಚ–ರುಷುವತ್ತುಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಒಂದು ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಸೇವಾ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾರೋದ್ಧಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಗೋಚಾರವಾಗುವ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟ ಅಥವಾ ಮಾರಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರೋ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳೋ, ಸಾರ್ವಜನಿಕರೋ, ಬಿಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹಾಗಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಲು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಇದೇ ರೀತಿದೇವಾಲಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸುಗಮವಾಗಿ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೂ ಸಹ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವ ರೀತಿಯ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿದ್ದರೂ ಸಹ ವಿರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಕೆಲವು ದಾನಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು, ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

1. ಕಪಟರಾಳ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್, 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಶೋಧನೆ' (ಸಂಶೊಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ) - 1970; ಪಿ.221

2. ಡಾ॥ ಎಂ.ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, 'ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ' - 1979.

3. ಡಾ॥ ಎಚ್.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲರಾವ್ – 'ಶಾನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದೇವಾಲಯಗಳು – ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ '– (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ) –ಅಧ್ಯಾಯ–4

4. ಎ.ಕ: 3, ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾ॥ ಸಂಖ್ಯೆ 54 - ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು.1185.

5. ಡಾ॥ ಎಂ.ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ – ಅದೇ – ಪು.191.

6. ಎ.ಕ: 4; ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾ॥ ಹಳೇ ಆಲೂರು –ಕ್ರಿ.ಶ.1278; ಸಂಖ್ಯೆ.195

7. ಅದೇ – ಸಂ.9 - ಬೆಂಗಳೂರುತಾ॥ – ತಲಘಟ್ಟಪುರ – ಕ್ರಿ.ಶ.1262; ಸಂಖ್ಯೆ:115

8. ಎಕ: ಸಂ–2; (ಪರಿಷ್ಕೃತ) – ದೊಡ್ಡಬೆಟ್ಟ – ಕ್ರಿ.ಶ.1634; ಸಂಖ್ಯೆ – 352 ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡವು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯೆ:485; ಜೈನಮಠದಲ್ಲಿರುವ ತಾಮ್ರಶಾಸನ: ಕ್ರಿ.ಶ.1634 ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ.

9. ಎ.ಕಸಂ–8: ಹಾಸನ ತಾಲ್ಲೂಕು – ಗೊರೂರು. ಸಂಖ್ಯೆ:194 - ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಂಗೆಪೆಣ್ಣಕ್ಕ ನಂಬಿಗೆ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ; ಸಂಖ್ಯೆ: 195 - ಈ ಶಾಸನವು ಆಕೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

10. ಎ.ಕ: ಸಂ–6 - ಕೃಷ್ಣರಾಜಪೇಟೆ – 86 - ಕ್ರಿ.ಶ:1179

11. ಡಾ॥ ಎಚ್.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲರಾವ್ – ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಗ್ರಂಥ

12. ಎ.ಕ: ಸಂ.6 – ಸಂಖ್ಯೆ - 90 - ಕ್ರಿ.ಶ.1299

13. ಅದೇ – ಸಂಖ್ಯೆ: 95 - ಕ್ರಿ.ಶ. ಸಂ.1312

14. ಡಾ॥ ಎಚ್.ಎಸ್.ಗೋಪಾಲರಾವ್ – ಅದೇ –

15. ಎ.ಕ: ಸಂ.9 - ಸಂಖ್ಯೆ 129; ಕ್ರಿ.ಶ.1014.